

De Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap Historische demografie (FWO-Vlaanderen), de Vlaamse Vereniging voor Demografie en het N.W. Posthumus Instituut nodigen u vriendelijk uit op de studiedag

TUSSEN MARKT EN MORAAAL

Bevolkingskwesties in de Lage Landen tijdens het interbellum

Donderdag 29 mei 2008 (09.00 – 19.00 uur)
Flageygebouw, studio 3
Heilig-Kruisplein
1050 Elsene (Brussel)

Tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog woedde overal in de westerse wereld een debat over de bevolkingskwestie. De belangrijkste thema's van toen staan vandaag terug op de maatschappelijke agenda: lage vruchtbaarheid, vergrijzing, internationale migratie. Hoewel de toen gebruikte begrippen vandaag archaisch en moralistisch aandoen, is de kern van het maatschappelijke en politieke debat soms verrassend actueel. Vele politici en het grote publiek vreesden toen nog voor een nijpende overbevolking. Ten gevolge van de demografische transitie groeide de bevolkingsomvang in de meeste Europese landen toen sterk aan. Specialisten wezen er op dat die groei te maken had aan demografische traagheid. De vruchtbaarheidscijfers lagen ondertussen in heel wat Europese landen onder het vervangingsniveau, wat op termijn moest leiden tot het inkrimpen van de bevolking. Vanuit verschillende hoeken kwam er reactie op wat 'de neomalthusiaanse plaag' van de te kleine gezinnen werd genoemd.

Als gevolg van de dalende geboorte- en sterftecijfers was de vergrijzing toen al volop ingezet. En ook toen vreesde men voor de economische gevolgen van bevolkingskrimp en vergrijzing. Zou de arbeidsmarkt niet al te zeer afhankelijk worden van de immigratie van vreemdelingen? En, typisch voor het heersende raciale denken van die tijd: moest er gevreesd worden voor de aantasting van het Westerse bloed en, meer nog, voor de achteruitgang van de sociale situatie in het Westen? In dezelfde sfeer lagen ook de denkbeelden van de eugenetica: lag het vruchtbaarheidscijfer van de verstandelijk, moreel en economisch minderbedeelden niet hoger dan dat van de geschoolde en gegoede klassen? Zou dat niet leiden tot moreel en maatschappelijk verval?

De bevolkingskwestie speelde zich af tegen de achtergrond van grote maatschappelijke spanningen. Politieke democratisering botste op antidemocratische reacties. Moderniseringstendensen in het huwelijks- en gezinsleven lokten antimoderne kritieken uit. Ongekende economische groei koerste naar oververhitting en naar een zware crash. Secularisering versterkte de verzuiling en ontlokte pleidooien voor een godsdienstig reveal.

Op deze studiedag nemen Nederlandse en Vlaamse historici, sociologen en demografen een reeks van thema's onder de loep die cirkelen rond 'volk', huwelijk en gezin, leven en dood tijdens het interbellum. Ze doen dat vanuit actuele invalshoeken, met verrassende bronnen en originele methoden. En uiteraard is er ook aandacht voor de sociaaleconomische en politieke context.

Programma

Verwelkoming en inleiding (9.00 - 9.30)

Congresvoorzitter Koen Matthijs (K.U.Leuven)

Sociaaleconomische context (9.30- 10.30)

1. Erik Buyst (K.U.Leuven)

Europa in de greep van de economische disintegratie

2. Hein Klemann (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Neutraliteit in de Eerste Wereldoorlog en de economische gevolgen in de jaren '20 en '30

Pauze (10.30- 10.45)

Gezinnen, vruchtbaarheid en genderrollen (10.45 - 12.15)

3. Patricia Van den Eeckhout (Vrije Universiteit Brussel)

Het lot van de kroostrijke gezinnen en de strijd tegen de krotwoningen in het interbellum

4. Leen Van Molle (K.U.Leuven)

“Ik heb geen man!” Celibaat en echtscheiding in het interbellum, vertogen en praktijken

5. Margo De Koster (UCL)

Los van God, gezin en natie: seksueel deviante jonge vrouwen als sociaal probleem en onderwerp van criminalisering

Lunch (12.15 - 13.30) en rondleiding in het Flageygebouw (12.45 - 13.15)

Vruchtbaarheid (13.30 - 14.30)

6. Hans Knippenberg (Universiteit van Amsterdam)

Tussen crisis en verzuiling: regionale vruchtbaarheidsverschillen in Nederland tijdens het interbellum

7. Paul Klep (Radboud Universiteit Nijmegen)

Kleine boeren, grote gezinnen. Crisis in de jaren dertig in Nederland

Pauze (14.30-14.45)

Gezondheid en sterfte (14.45 - 15.45)

8. Peter Scholliers (Vrije Universiteit Brussel)

Teveel friet? Het concept ‘gezonde voeding’ voor de massa in België in de jaren 1920 en '30

9. Isabelle Devos (Universiteit Gent)

Gezondheid in grenzen. Ruimtelijke patronen van sterfte in België tijdens het interbellum

Pauze (15.45 – 16.00)

Migratie (16.00 - 17.00)

10. Frank Caestecker (Universiteit Gent)

Immigratie(beleid), kansen benutten of gevaar weren?

11. Leo Lucassen (Universiteit Leiden)

Denken over de onderklasse en migratie: ideologieën en beleid in de Lage Landen in vergelijkend perspectief (1900-1940)

Receptie (17.00 - 19.00)

Locatie

Flageygebouw, studio 3
Heilig-Kruisplein
1050 Elsene (Brussel)

Hoe bereiken?

Zie: <http://www.flagey.be>